

Kulturális-közéleti havilap, harminckilencedik évfolyam

2012 augusztus Próza

Végel László: Horthy bevonul (Fragmentumok a Neoplanta avagy az Ígéret Földje című készülő regényből)

A németek azt suttogták: napok kérdése, és megérkezik a Führer. Rendet teremt majd Újvidéken is. Végső ideje bezárni ezt a balkáni kocsmát, Újvidéket vissza kell terelni az új Európába vezető útra. A magyarok morgolódtak. Nagyon megnőtt a németek étvágya, mindent maguknak akarnak megkaparintani. Miféle Hitler? Horthy fog ide bemasírozni, tromfoltak maguk között. Nekik lett igazuk. Attól kezdve Meinert kisaszszonyt nem választották újra bálkirálynőnek, meg sem hívták a vigasságra. Nagy-Magyarországon csak magyar nő lehet a bálkirálynő, kardoskodtak. 1941 farsangján valódi magyar bálkirálynőt választottak, és ugyancsak a Dornstädterben ünnepeltek. A pezsgőspoharakat magasba emelve énekelték:

Krasznahorka büszke vára,

ráborult az éj homálya.

Magas tornyán az őszi szél,

régmúlt dicsőségről beszél.

A magyar bálkirálynőre emelte poharát, aki nem győzte önfeledten ismételtetni, hogy honfitársai társaságában végre eredeti magyar pezsgőt kortyolgathat. Könnybe lábadt szemmel rebegte, hogy amíg szüleivel a budapesti száműzetésben gyászolták a Trianont, minduntalan az a gondolat nyomasztotta, hogy szegény délvidéki magyarok mennyit kénytelenek nélkülözni. Egyebek mellett finom magyar pezsgővel sem koccinthatnak. Vágyott erre a pillanatra – ecsetelte a bálkirálynő –, amikor visszatér közénk. Az urak tapsoltak, majd rázendítettek.

Horthy Miklós katonája vagyok,

Legszebb katonája.

Vígan élem katonaéletem,

Nincsen gondom másra.

Masírozok káplár úr szavára,

Úgy gondolok az én Violámra.

Horthy Miklós katonája vagyok,

Legszebb katonája.

Magasba emelték a pezsgőspoharakat, és intettek, hogy társuljunk. Dornstädter úr bólintott: nyugodtan kapcsolódjunk be, dalolásszunk, ha így kívánják az urak. Az ezüstitálcát szorongattam és énekeltem. Az egyik úr az üres pezsgőspoharat a tálcára tette, és lelkendezett: micsoda boldogság, hogy végre nekünk, délvidékieknek is igazi pesti bálkirálynőnk lett.

Attól kezdve a magyar bálkirálynő rendszeresen feltűnt a Dornstädterben. Bármely napszakban jött be, mindig igazi Törley pezsgőt rendelt, mellé Esterházy tortát és egy csésze feketekávé. A tiszt urak körülrajongták, frappáns adomákkal szórakoztatták, aztán a háború vége felé eltűnt. Szegénykém, feltehetően visszatért a pesti száműzetésbe. Azonban a kifinomult, művelt, csinos Meinert kisasszony vesztére maradt, és a kiéhezett orosz tisztek prédája lett. Az utcai nagy ablakokon keresztül kukkoló tömeg élvezte a pajzán jeleneteket, a falnál maszturbált, miközben nagyokat köpködött meg teli szájjal káromkodott.

A vörös szófán a bálkirálynő esdekelt, arra kérte az oroszokat, hagyják békén, hisz ő senkinek sem ártott, csak annyi történt az életében, hogy megválasztották bálkirálynőnek. Az ittas muszkákat csak szórakoztatta jajveszékelése, röhögtek rajta, és tovább incselkedtek. Szép is, csinos is, burzsuj is, örüljön, hogy élve maradt, ha már cserbenhagyták a szerencsétlent a magyar urak, akik 1941-ben diadalmasan harsogták, hogy nem, nem, soha! Aztán haptákba vágta magukat az újvidéki magyar hölgyek előtt, és esküdöztek, hogy visszajönnek. Kezüket csókolom, nagyságos asszony, mondták, majd jól megtömték szajréval a teherautót. Vitték az ékszereket, az étkezésleteket, a stílbutorokat, a szőrmebundákat. Mentették az irhájukat.

Felbontotta a harmadik üveg bort is. Mikor is születél? Ja persze, 1941-ben. Ti vagytok Tito példás pionírjai. Szerencsés flótások. Fogalmatok sincs a világról. Mindent készen kaptatok, a sült galamb a szátokba repült, mondta, és nagyot hörpintett a nedűből.

Házigazdám kapatos lett Tito elvtárs vörösborától.

Arra gondoltam, hogy milyen jó lenne, ha én is pityókás lennék, legalább hencegphetnék az osztálytársaimnak, hogy Tito elvtárs borától rúgtam be. Na de mit mondjunk mi ketten, folytatta a házigazdám a feleségére mutatva meg a mellét veregetve. Rossz helyen és rossz időben születünk. 1925-ben. Hol erről fúj a szél, hol arról. Hol ide sodródtunk, hol oda. Nem volt egyszerű dolog talpon maradni. De helyálltunk. Viszont be kell vallanom neked, csapott az asztalra, hogy akkor is boldog lettem volna, ha Horthy Miklósnak szolgálom fel a feketét.

A házinéni köhintett egy erőteljest, majd elkezdte köszörülni a torkát.

Ami igaz, az igaz, verte az asztalt házigazdám. Nálam a vendég a legfontosabb. Hivatásos, elsőrangú pincér vagyok, és mindenféle fajta vendéget kiszolgállok. Ez a szakmám, érted? Nektek sohasem kellett erről töprengnetek. El vagytok kényeztetve. Nekem viszont volt min vívódnom, meg kellett küzdenem mindenért, hogy vigyem valamire. Azt azonban fájlalom, hogy soha sem engedtek Horthy Miklós közelébe. Nem merte betenni a lábát, nem mert eljönni Újvidékre, csak Szabadkáig bátorkodott. A pesti urak sohasem szerették Újvidéket. Ezt személyesen vitéz Somogyváry Aurél tábornoktól hallottam, aki akkoriban a Turulban dárídózott. Abban az időben Turul volt a szálloda neve, és nem Csillag. Azt mondta, hogy Újvidék egy rác falu. Pétervárad elővárosa. Ócsárolta a németeket, amiért nem engedélyezik neki, hogy lerohanja Belgrádot, hogy diadalmasan bevonuljon a dedinjei királyi palotába. Élete legszebb pillanata lenne, ha a szerb király baldachinos ágyában hálna egy pesti szajhával. Mert ő még az örömlányokat is megválogatja. Egy magyar hazafi nem bújik ágyba rác kurvával.

A tábornok néha barátságosan szóba elegyedett velem, egyszer megkérdezte, hogy mi lenne a kívánságom, folytatta a házigazdám. Az urak az asztal mellett üldögéltek, szerémségi borokat rendeltek, én meg töltögettem. Kezdő pincér lévén mi mást kívánhattam volna, mint hogy Horthy Miklós kormányzó úr térjen be egyszer a Turulba. Legyen szerencsém hozzá. Feledhetetlen élmény lenne. Ilyesmi csak egyetlenegyszer történik az ember életében, ha egyáltalán megvalósul.

Vitéz Somogyváry méltóságos úr azonban leintett.

Nem biztos, hogy az újvidékiek megérdemlik a főkormányzó úr bizalmát, bár azt sem állíthatom, hogy a szabadkaiak sokkal jobbak. A legfőbb hadúr megtisztelte őket, viszont nem lelkesedtek eléggé. Lagymatagra sikeredett a fogadtatás! A szabadkaiaknak is bizonyítaniuk kell még, mert nemzeti érzésük nem kifogástalan. Igyekeznek, de sok köztük a selejt, a kétkulacsos. Egyébként mély meggyőződése, folytatta, hogy ti, délvidékiek eladott lelkek vagytok. Ki jobban, ki kevésbé, egyre megy! Meg kell hogy neveljünk benneteket. Aki ért valamit, folytatta, az áttelepült vagy optált Budapestre, emiatt a kezünkbe kell venni a dolgok alakulását, sürgősen cselekednünk kell, hogy visszatérjen belétek az egészséges magyar nemzeti érzés. Ha nem sikerül igazi magyart faragni belőletek, akkor elfajzotok. Csak félig lesztek szerbek, félig magyarok, vagyis zsidók. Ami pedig Horthy méltóságos főkormányzó úr újvidéki látogatását illeti, geopolitikai okok miatt ajánlatos lett volna Újvidék főterén, a Szentháromság-szobor előtt elmondani fergeteges beszédét, amellyel az új Európa tudomására hozta volna, meddig terjed Magyarország határa. Evidens, nem? A legtermészetesebb államhatár a nagy Dunánk. Azzal, hogy csak Szabadkát tisztelte meg látogatásával, rosszindulatú félreértésekre adott okot. A fülemben jutott, hogy az újvidéki szerb csetnikek azt sutyorogják, a legfőbb hadúr lemondott a déli végekről. Megelégszik azzal, hogy a Ferenc József-csatorna mentén húzzák meg Magyarország határait. Nem kell neki a sok szerb! De nem oda Buda! Azt hiszem, a főkormányzó úr bölcsen döntött, amikor nyitva hagyta a kérdést. Hiszen emlékeznek az urak, hogy honvédségünk bevonulásakor a Duna túloldalán táborozó horvátok és németek is igényt tartottak a városra, a helyi németek az újvidéki kocsmákban ünnepelték a német bevonulást. Nem tartom kizártnak, hogy titkos diplomáciai tárgyalásokon már eldőlt, hogy Bánát se legyen Hitleré, hanem néhány keleti részért cserébe átengednék nekünk. Csakúgy, mint Bánságot meg Szerémséget is. Reményeim szerint jövőre a főkormányzó úr Zimonyban tart beszédet, az ottani magyarság legnagyobb öröme. Ezzel legalább lezárja a dilemmát az új Európa előtt: hol húzódnak az új Magyarország határai. Délvidék akkor tényleg visszatér, mondta vitéz Somogyváry Aurél főméltóságos úr, és jelentőségteljesen a borozgató urak felé fordult.

Azonban legnagyobb sajnálatunkra, folytatta házigazdám, Horthy Miklós főkormányzó úr nem

méltóztatott vizitet ejteni errefelé. Üzenni sem üzent, nemhogy Újvidéken vagy Zimonyban szónokolt volna. Most aztán van, ami van! Tudomásul kell vennünk, hogy Tito elvtárs kávézgat a Csillag Szállodában. Előnyös helyzetben vagy, fiacskám! Fogalmad sincs, mi minden történt egykor, nekem azonban tudomásom van sok mindenről, jelentette ki, és exre kiitta a teli borospohár vöröset. Az ital hatására hirtelen lekonyult a feje, de még motyogott valamit, nekem úgy tűnt, hogy énekelni akart. Mire zendíthetett volna? A *druze Tito, mi ti se kunemo* kezdetű dalra vagy a *kalász, kalász, árva magyar kalász* című irredenta nótára? Talán két szólamban előadhatta volna. Mindkettőt egyszerre.

Lazo arca hirtelen elkomorodott, majd erőteljesen rántott egyet a gyeplőn. Hm! Nem is vagy te annyira dilis.

Gyanakodva végigmért.

Nem egészen értem, mi célból rukkoltál ki ezzel a mesével, biztosan valamit forgatsz a fejedben.

A fiáker hirtelen meglódult. Még egy utolsó pillantást vettem a Szabadság tér felé, aztán a kis mellékutcákon kanyarogva végre kiértünk a széles Temerini útra. Erről az útszakasról sohasem feledkezett meg. Ezúttal úgy tűnt, mintha oda menekült volna. Ismételten felelevenítette az emléket, miként dáridózott az apja, miután 1918-ban felszabadította a várost. A sors fintora, hogy 1941-ben pedig ugyanerről a kilátóhelyről ő, az utód mustrálta végig a honvédek bevonulását.

A Temerini úton pillantottam meg először a virágesőben bevonuló magyar huszárokat, sóhajtott fel. Már vagy két éve üztem az ipart. Apám az ágyat nyomta. Éppen utasra várakoztam, amikor egy katona utasított, parkoljam át a kocsit, térjek be a mellékutkába, mert érkeznek a felszabadítók. Rendelésre jöttem, válaszoltam, mire a baka elkáromkodta magát. Vérünket adjuk, az életünket áldozzuk, amíg te a kuncsaftokat lesed. Takarodj innen! Félrehúzódtam, és figyelemmel kísértem az elvonuló huszárokat. A tömeg lelkesedett, kurjongatott, önfeledten ünnepeelt. Mindhiába várakoztam, hasztalan lestem az utast, csak nem keveredett elő. Minden bizonnyal magával sodorta az emberáradat, és az ostorral suhintottam a levegőbe, mire jó öreg pejkom galoppozni kezdett. Repültem haza, hogy elújságotlam az otthoniaknak a látottakat.

A városban javában tartott a népünnepele, Újvidékre bevonultak a huszárok, a Temerini úton láttam őket, tartottam helyszíni beszámolókat apámnak. Azt hittem, lázba hozza a hír, hiszen 1918-ban ő volt az ünnepele, volt alkalma átélni, milyen érzés a diadalmenetben galoppozni a város főtere felé, aztán meg napokig a Temerini úti kocsmákban ünnepele a dicső bevonulást.

Sohasem felejttem el a szavait, mondta Lazo, miközben látható izgalommal nézett jobbra-balra. Az apám nem lepődött meg, csak egy csésze teát kért anyámtól, folytatta, majd halkan, mintha csak magának mondaná, azt motyogta, hogy régóta sejtí, hogy újra kitör a háború. Nyugodj bele, fiam, boldog-boldogtalan bemasírozik ebbe a városba. Ne törődj vele. Nekünk, fiákerosoknak csak az a fontos, hogy az urak tisztességesen viselkedjenek a bérkocsiban. És ne sokat lövöldözzenek.

Anyám szeméből néhány könnycsepp gördült ki. Háború, motyogta maga elé. Mi lesz, ha a

magyarok elveszik tőlünk a kertes házunkat, amibe még 1919-ben beköltöztél, szipogta. Mi lesz velünk, ha beállít a magyar tulajdonos?

A fiákert nem vehetik el, intette le apám. Márpedig amíg munkaeszközünk van, addig majd csak elboldogulunk. Éppen ezért, fiam, monda, iparkodj a főtérré, nehogy elszalaszd az utasokat. Ilyenkor mindig nagy a forgalom. A parádé meg a promenád után elpilledt népséget haza kell szállítani, a boldog emberek kiadós borraivalót adnak.

Megfogadtam a tanácsát, és a Szabadság tér felé igyekeztem. A rendőrök nem engedtek ki a térre, ezért a közelben várahoztam. Zúgott, lelkendezett a hatalmas tömeg. Egy töpörödött anyóka két kisgyerek kíséretében lépett a bérkocsihoz. Horthy Miklós egészségére forró csokoládét szeretett volna inni a Dornstädterben, jó lett volna az unokákkal megünnepelni, hogy végre-valahára ideértek, hisz ez most szívszorogatóan nagy nap; azonban a cukrászda be van zárva, monda. Meg tudná mondani, miért?

Vállat vontam. Na, ne keseregjete, ami késik, nem múlik, holnap bepótoljuk, vigasztalta az unokákat. Holnap a csokoládé is édesebb lesz, miután Horthy Miklós oltalma alá kerültünk. Látni, sőt a saját bőrünkön fogjuk érezni, mit jelent a gondviselés. Hál' Istennek, csak megértem ezt a napot is.

Hazaszállítottam őket. Éppen fordultam vissza a főtérré, amikor egy hölgy meg egy úr állított le. Felháborító, hogy ennyi ideig nincs járgány, zsörtölődtek. Talán sztrájkot hirdettek a bérkocsisok, ezen a szent napon, talán nincs ingyükre, hogy felszabadultunk a szerb rabság alól?! – fogtak faggatóra. A hölgy piros-fehér-zöld zászlót lobogtatott, a férfi pedig berámázott Horthy-portrét szorongatott a hasán. Szörnyű, méltatlankodott az asszony, miután lehuppant a fiáker bőrülésére. Manapság mindenki szabotál, vagy pedig lopja a napot. Na de hogy még ezen a kivételes napon is? Nem elég, hogy az a léhűtő varrónóm az utolsó pillanatban készült el a kosztümömmel, amiben a nemzet hőseinek fogadásán akartam megjelenni. Istenem, huszonhárom esztendőn keresztül vártuk ezt a napot. És micsoda fess legények a fiaink! Aztán az a hebehurgya nem talált megfelelő gombot a kabátkámra. Persze huszonhárom év alatt találhatott volna. Csakhogy húgyagyú. Hol a cérna, hol pedig a gomb a gond. Kelekótya! Huszonhárom év alatt biztos nem a hazán meg Horthy Miklóson járt az esze. Most sem érti, hogy csoda történt. A főméltóságos úr megígérte, és lám, megtartotta a szavát, miszerint nem hagyja eltiporni magyar testvéreit. A báli nagyestélyit még mindig varrja az ostobája. Szerencsére még nem közölték, hogy mikor rendezik meg az ünnepi bált. Micsoda rend ez? Talán csak nem fog elmaradni? Nahát, lehetséges, hogy ezek a pestiek, amint elérték a déli végeket, lezserségükben megfélekedeznek az etiketről!? Az isten hozta estélyt, mielőbb meg kell rendezni. Esetleg ön hallott valami közelebbit? – szegezte nekem a kérdést. Megráztam a fejem. Olyan kézmozdulattal legyintett, mintha azt mondta volna, nem is számított rá, hogy tudok valamit. Holnap korán kelek, drágám. A fodrásznál van terminusom. Megrövidítetem a hajam, kicsit világosabbra színeztetem. Fiatalosabb frizurát kértem annak örömére, hogy Újvidék lelke visszatért, fecsegett egyfolytában az asszonyság.

Lazo Pavletiaë egyre idegesebben rángatta a gyeplőt. Csinos borraivalót adtak, jegyezte meg. Nem értem, hogy miért ez a nagy dugó a Temerini úton, folytatta. Már régen láttam ekkorát. Hogy is hívták azt az orvost, akiről beszéltél? Török Miklósnak? Az apját, igen az apját, azt hiszem, hogy láttam azon az erkélyen, amikor bevonultak a honvédok. Ott voltam a közelben. Azt mondtad, hogy kivégezték és kitüntették. Ugye, ezt mondtad? Ezek szerint lehet az ember hős is meg gyáva is egy személyben. Húsz évvel még abban hittem, hogy az ember vagy hős, vagy gyáva. Legalábbis normál körülmények között így lenne rendjén. Ebben a városban minden összekuszálódott. Egyszerre hős és gyáva. Gyilkos és áldozat. Ha életben marad, akkor bizonyára nem lesz belőle hős, hanem alávaló, gyáva kukac... Gyalázatos. Így kell

megdögleni az embernek, így kell lemosnia a szégyent, a kurva úristenit ennek a világnak... – perelt, azonban felindultságában nem fejezte be a mondatot, így nem tudhattam, kit szidalmaz. A szívéhez kapott, a teste megrándult, a feje lehanyatlott.

Tetszik

Egy embernek tetszik. Legyél Te az első ismerőseid közül!

Kapcsolódó írások:

1. **Almási Miklós: Egy angol úr a marslakóknál (Colin Swatridge: Marslakók földje, avagy Magyarország angol szemmel. A fordítás a Miskolci Egyetem műfordítói műhelyének munkája. Budapest, 2012, Corvina.)** Mikes Györgytől (George Mikestől) kölcsönzött a cím: a humorista azért...
2. **Almási Miklós: Lovas tengerész és hálószoatitkok (Gyáni Gábor: Magánélet Horthy Miklós korában. A képeket válogatta Vajda László. Budapest, Corvina.)** HM kora, a harmincas-negyvenes évek – nem szeretem azt a...
3. **Végel László: Cselédek és kukázók** Végel László Cselédek és kukázók Teruska kálváriája Teri néni mos,...
4. **Végel László: Európai toaettek** Jót tett az utazás és a pár hónapos svájci tartózkodás....
5. **SZTEREÓ Pünkösti Árpád Szeplőtlen fogantatás című könyvéről Kéri László: Na, mi legyen?** SZTEREÓ Pünkösti Árpád Szeplőtlen fogantatás című könyvéről ...

Cimkék: **Végel László**